ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ Г-ЖА V. TRSTENJAK

представено на 30 юни 2009 година [1]

Съдържание

I — Въведение . . . . . I - 9828

II — Правна уредба . . . . . I - 9828

Директива 77/91/ЕИО . . . . . I - 9828

Препоръка 77/534/ЕИО . . . . . I - 9829

Директива 72/279/ЕИО . . . . . I - 9831

Директива 2001/34/ЕО . . . . . I - 9831

Директива 2004/25/ЕО . . . . . I - 9832

III — Обстоятелствата, спорът по главното производство и преюдициалните въпроси I - 9834

IV — Производството пред Съда . . . . . I - 9836

V — Основни доводи на страните . . . . . I - 9837

VI — Правен анализ . . . . . I - 9842

А — Допустимост на преюдициалното запитване . . . . . I - 9842

Б — Анализ на преюдициалните въпроси . . . . . I - 9843

1. По първия въпрос . . . . . I - 9843

а) Встъпителни бележки . . . . . I - 9843

б) Общите принципи на правото . . . . . I - 9844

i) Понятие . . . . . I - 9844

1 — Език на оригиналния текст: немски.

ii) По принципа за равнопоставеност на акционерите в общностното право . . . . . I - 9847

— Анализ на релевантните разпоредби на общностното право I - 9847

Първично право . . . . . I - 9847

Международни насоки . . . . . I - 9848

Актове на общностните институции . . . . . I - 9849

— Аргументи срещу класификация като общ принцип на правото . . . . . I - 9850

Липса на конституционен ранг . . . . . I - 9850

Липса на общоприето убеждение в доктрината . . . . . I - 9852

Липса на абсолютен характер . . . . . I - 9853

Неопределеност с оглед на правните последици . . . . . I - 9853

Забрана за заобикаляне на волята на законодателя . . . . . I - 9854

Зачитане на институционалното равновесие . . . . . I - 9855

Съображения относно правната сигурност . . . . . I - 9857

в) Заключение . . . . . I - 9858

2. По втория въпрос . . . . . I - 9859

3. По третия въпрос . . . . . I - 9861

B — Заключение . . . . . I - 9861

VII — Заключение . . . . . I - 9863

I — Въведение

1. Люксембургският Cour de cassation поставя на Съда три въпроса, които по същество имат за цел да установят дали поредица от разпоредби в актове на институции на Общността в областта на дружественото право могат да обосноват съществуването на общ принцип в общностното право за равнопоставеност на акционерите, който да защитава миноритарните акционери на дружество при придобиване на контрола от друго дружество, в смисъл че те имат право да прехвърлят ценните си книжа при същите условия като всички останали акционери.

2. Преюдициалното запитване се отправя в рамките на спор между миноритарни акционери в акционерното дружество RTL Group (наричано по-нататък „жалбоподател по главното производство“), от една страна, и учреденото според белгийското право дружество Groupe Bruxelles Lambert (наричано по-нататък „GBL“), учреденото според германското право дружество Bertelsmann AG (наричано по-нататък „Bertelsmann“), акционерното дружество RTL Group и членовете на Управителния съвет на RTL Group (наричани по-нататък „ответници по главното производство“), от друга страна. Жалбоподателите по главното производство искат да се отмени споразумението между GBL и Bertelsmann, според което GBL продава на Bertelsmann участието си в размер на 30 % от капитала на RTL Group срещу което получава 25 % от капитала на Bertelsmann и при условията на евентуалност да се обяви, че ответниците по главното производство са солидарно отговорни за причинените на жалбоподателите вреди и те да се осъдят да поправят посочените вреди.

II — Правна уредба

Директива 77/91/ЕИО

3. Съгласно петото съображение от Директива 77/91/ЕИО [2] „[…] за целите на член 54, параграф 3, буква ж) е нужно законите на държавите членки, свързани с увеличаването или намаляването на капитала, да гарантират съблюдаването и хармонизирането на принципите на равно третиране на акционерите с еднакво положение и на защита на кредиторите, чиито вземания предхождат решението за намаляването“.

4. Членове 20 и 42 от Директива 77/91 посочват следното:

„Член 20

1) Държавите членки могат да решат да не прилагат член 19 за:

2 — Втора директива 77/91/ЕИО на Съвета от 13 декември 1976 година за съгласуване на гаранциите, които се изискват в държавите членки за дружествата по смисъла на член 58, втора алинея от Договора, за защита на интересите както на съдружниците, така и на трети лица по отношение учредяването на акционерни дружества и поддържането и изменението на техния капитал с цел тези гаранции да станат равностойни (ОВ L 26, 1977 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 8).

[…]

гарантират равното третиране на всички акционери с еднакво положение.“

г) акции, придобити по силата на юридическо задължение или в резултат на съдебно решение за защита на малцинствените акционери, по-конкретно в случай на сливане, промяна на предмета на дейност или формата на дружеството, прехвърляне на седалището в чужбина или въвеждане на ограничения върху прехвърлянето на акции;

Препоръка 77/534/ЕИО

5. Съгласно точка 6 от Препоръка 77/534/ЕИО [3] „[…] след консултации със заинтересованите лица Комисията се увери, че е налице широк консенсус по принципите на кодекса.“ [неофициален превод]

[…]

6. Точка 11 от посочената Препоръка гласи:

е) акции, придобити с цел обезщетяване на малцинствените акционери в свързани дружества;

„*Общите принципи* представляват основните разпоредби на кодекса за поведение и са от първостепенно значение.

[…]

Член 42

Те са приоритетни и надхвърлят в голяма степен по-подробните правила, които ги следват и служат само за тяхно пояснение.

За целите на въвеждането на настоящата директива законите на държавите членки

3 — Препоръка 77/534/ЕИО на Комисията от 25 юли 1977 година за създаване на европейски кодекс на поведение във връзка със сделките с прехвърлими ценни книжа (ОВ L 212, стр. 37).

[…]

B. Третият общ принцип се отнася до равнопоставеността на акционерите. Въпреки някои критики Комисията смята, че принципът на равно третиране трябва да се запази, и онагледява прилагането му с две допълнителни разпоредби, като поставя ударението главно върху конкретно задължение за публичност.

В седемнадесета допълнителна разпоредба се отбелязва равното третиране на останалите акционери в случай на прехвърляне на контролно участие, но се приема, че защитата на тези акционери може да бъде осигурена по друг начин, като така се взема под внимание обстоятелството, че в Германия правата на основния акционер са ограничени по закон.

[…]“

7. Приложеният към Препоръката трети общ принцип от европейския кодекс на поведение относно транзакции в ценни книжа гласи:

„На всички притежатели на ценни книжа от един и същ вид и издадени от едно и също дружество трябва да се осигури равно третиране; в частност при всяко действие, което пряко или непряко води до прехвърлянето на участие, предоставящо фактически или юридически контрол върху определено дружество, чиито ценни книжа се търгуват на пазара, трябва да се взема предвид правото на всички акционери да бъдат третирани еднакво.“ [неофициален превод]

8. Седемнадесета допълнителна разпоредба от кодекса на поведение гласи:

„Сделките, които водят до прехвърляне на контролно участие по смисъла на третия общ принцип, не трябва да се извършват тайно без уведомяване на останалите акционери и на надзорния орган на пазара.

Желателно е на всички акционери в дружеството, контролът върху което е прехвърлен, да се предложи възможност да прехвърлят ценните си книжа при същите условия, освен ако те вече не са

защитени по друг начин, който може да се счита за равностоен.“ [неофициален превод]

Директива 72/279/ЕИО

9. Съгласно член 4, параграф 2 от Директива 79/279/ЕИО [4] „емитентите на ценни книжа, допуснати до официална регистрация, трябва да изпълняват задълженията, предвидени в приложения към тази директива списък В или Г, касаещи съответно акции и дългови ценни книжа.“ [неофициален превод]

10. В приложението си посочената директива съдържа списък В, който се отнася до „задължения[та] на дружеството, чиито акции са допуснати до официална регистрация на фондова борса“. В точка 2, буква а) от него се пояснява, че „дружеството осигурява равно третиране на всички акционери в едно и също положение“.

4 — Директива 79/279/ЕИО на Съвета от 5 март 1979 година относно координирането на условията за допускане на ценни книжа до официална регистрация на фондова борса (ОВ L 66, стр. 21).

Директива 2001/34/ЕО

11. Тази разпоредба е възпроизведена в член 65, параграф 1 от Директива 2001/34/ЕО [5], с член 111, параграф 1 от която се отменя Директива 79/279.

12. Също така на основание член 32, точка 5 от Директива 2004/109 [6], считано от 20 януари 2007 г., е отменен и член 65 от Директива 2001/34. Член 17 от Директива 2004/109 е озаглавен „Изисквания по отношение на информацията за издателите, чиито акции са допуснати за търгуване на регулиран пазар“, като параграф 1 от него гласи:

„Издателят на акции, допуснати за търгуване на регулиран пазар, осигурява еднакво третиране на всички [притежатели] на акции, които са в еднаква позиция.“

5 — Директива 2001/34/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 28 май 2001 година относно допускането на ценни книжа до официална регистрация на фондова борса и относно информацията, която подлежи на публикуване (ОВ L 184, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 43).

6 — Директива 2004/109/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 декември 2004 година относно хармонизиране изискванията за прозрачност по отношение на информацията за издателите, чиито ценни книжа са допуснати за търгуване на регулиран пазар, и за изменение на Директива 2001/34/ЕО (ОВ L 390, стр. 38; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 7, стр. 172).

Директива 2004/25/ЕО

13. Осмо, девето и десето съображение от Директива 2004/25 [7] гласят:

„8) В съответствие с общите принципи на правото на Общността, и по-специално на правото на справедливо изслушване, решенията на надзорен орган, при съответните обстоятелства, следва да допускат преглед за целесъобразност от страна на независим съд […]

9) Държавите членки следва да предприемат необходимите стъпки за защита на притежателите на ценни книжа, по-специално онези, които имат малцинствено участие, когато е придобит контрол върху техните дружества. Държавите членки следва да гарантират такава защита, като задължат лицето, което е придобило контрола върху дружеството, да отправи предложение към всички притежатели на ценни книжа на това дружество за всичките им дялове на справедлива цена в съответствие с обща дефиниция […]

10) Задължението да се отправи предложение към всички притежатели на ценни книжа не следва да се прилага за онези контролни участия, които вече съществуват към датата, на която влиза в сила държавната нормативна уредба, с която се транспонира настоящата директива.“

14. Член 3 от Директива 2004/25 е озаглавен „Общи принципи“, като в параграф 1, буква а) и параграф 2, буква а) от него се предвижда:

„1. С цел прилагане на настоящата директива държавите членки гарантират изпълнението на следните принципи:

а) отношението към всички притежатели на ценни книжа от един и същи клас в дружество, обект на предложение, трябва да бъде отношение като към равнопоставени; освен това, в случай че едно лице придобие контрол върху дружество, останалите притежатели на ценни книжа трябва да бъдат защитени;

[…]

7 — Директива 2004/25/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно предложенията за поглъщане (ОВ L 142, стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 2, стр. 44).

2. С оглед да се осигури изпълнението на принципите, установени в параграф 1, държавите членки:

а) гарантират, че се спазват минималните изисквания, установени в настоящата директива;

[…]“

15. Член 5 от Директива 2004/25 е озаглавен „Защита на миноритарни акционери, задължително предложение и справедлива цена“, като параграфи 1, 3 и 4 от него гласят:

„1. Когато дадено физическо или юридическо лице, което в резултат на придобиване лично или чрез лица, които действат съгласувано с него, притежава ценни книжа на дружество, както е посочено в член 1, параграф 1, които, добавени към всички негови съществуващи дялове от тези ценни книжа и дяловете от тези книжа на лицата, които действат съгласувано с него, пряко или непряко му дават определен процент от правото на глас в това дружество, което му осигурява контрола върху това дружество, държавите членки гарантират, че от това лице се изисква да направи предложение с цел да се защитят миноритарните акционери в дружеството. Това предложение се отправя при първа възможност към всички притежатели на тези ценни книжа за всички техни дялове по справедливата цена, както е определено в параграф 4.

[…]

3. Процентът от права на глас, с който се предоставя контрол по смисъла на параграф 1, и методът за неговото изчисляване се определят чрез правилата на държавата членка, в която се намира седалището на дружеството.

4. Най-високата цена, платена за едни и същи ценни книжа от предложителя или от лица, които действат съгласувано с него, за срок, който се определя от държавите членки, не по-кратък от шест месеца и не по-дълъг от 12 преди предложението, посочено в параграф 1, се разглежда като справедливата цена. […]

При условие че се съблюдават общите принципи, установени в член 3, параграф 1, държавите членки могат официално да разрешат на своите надзорни органи да коригират цената, указана в първата алинея, при обстоятелства и в съответствие с критерии, които са ясно определени.

[…]“

16. Срокът за транспониране по силата на член 21 от Директива 2004/25 е 20 май 2005 г.

III — Обстоятелствата, спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

17. Audiolux SA и останалите жалбоподатели по главното производство са миноритарни акционери в акционерното дружество RTL Group със седалище в Люксембург, чиито акции се търгуват на фондовите пазари в Люксембург, Брюксел и Лондон. Както следва от преписката, преди събитията, които довеждат до спора в главното производство, GBL притежава 30 % от акциите на RTL. Bertelsmann притежава участие от 80 % в Bertelsmann Westdeusche TV GmbH (наричано по-нататък „BWTV"), като останалите 20 % са собственост на Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co (наричано по-нататък „WAZ"). BWTV притежава 37 % от акциите на RTL, като 22 % от тези акции са собственост на британската група Pearson Television, а останалите 11 % от тях са собственост на останалите акционери, сред които Audiolux.

18. Чрез няколко сделки, сключени през първото шестмесечие на 2001 г., GBL прехвърля на Bertelsmann 30-процентното си участие в капитала на RTL срещу придобиването на 25 % участие в капитала на самото Bertelsmann.

19. След това Bertelsmann придобива притежаваното от Pearson Television участие през декември 2001 г., а RTL пристъпва към дерегистрация на ценните си книжа на Лондонската фондова борса. Прехвърлянето на притежаваното от GBL участие на Bertelsmann е оспорено пред търговската камара Tribunal d'arrondissement (Люксембург) от Audiolux S.A., BGL Investment Partners и останалите миноритарни акционери (жалбоподателите по главното производство) с ответници GBL, Bertelsmann и RTL Group, както и други членове на Управителния съвет на RTL Group, с искане да бъде обявено за недействително споразумението между GBL и Bertelsmann, по силата на което GBL преотстъпва на Bertelsmann 30 %-ното си участие в капитала на RTL срещу придобиването на 25 % участие в капитала на самото Bertelsmann. При условията на евентуалност жалбоподателите по главното производство искат ответниците по главното производство да се обявят за солидарно отговорни за причинените им вреди и да им се разреши да продадат дяловете на ответниците при същите условия. Впоследствие жалбоподателите разширяват обхвата на исканията си.

20. В рамките на друг иск, насочен срещу Bertelsmann и други дружества, жалбоподателите по главното производство искат да се постанови, че ответниците следва да изпълнят задълженията, произтичащи от издадения на 30 юни 2000 г. проспект относно регистрацията на RTL Group на Лондонската фондова борса и наред с това да се увеличи на 15 % достъпът на малките акционери чрез емитиране на акции на RTL Group и тези акции да не се изтеглят от регистрация на Лондонската фондова борса. В исковите си молби от 6 септември, 3, 14 и 18 октомври 2002 г. те поставят различни свързани с това искания.

21. С решение от 8 юли 2003 г. по първия спор относно прехвърлянето на дялове от GBL на Bertelsmann Tribunal d'arrondissement (Люксембург) отхвърля исканията на Audiolux по съображението, че те не се основават на нито една правна норма или правен принцип, признати в люксембургското право. На 8 октомври 2003 г. жалбоподателите по главното производство обжалват посоченото съдебно решение пред Cour d'appel.

22. С решение от 30 март 2004 г. по втория спор Tribunal d'arrondissement отхвърля исканията. На 21 юни 2004 г. жалбоподателите по главното производство обжалват и това решение пред Cour d'appel.

23. След съединяване на двете дела, с решение от 12 юли 2006 г. Cour d'appel отхвърля и двете жалби. Той отбелязва, че в дружественото право или във финансовото право на Люксембург не съществува общ принцип за равнопоставеност на акционерите и този въпрос не може да обоснове отправянето на преюдициално запитване към Съда на Европейските общности.

24. На 22 ноември 2006 г. жалбоподателите по главното производство подават пред Cour de cassation касационна жалба срещу въззивното решение и изтъкват седем правни основания. В първото от тях Audiolux посочва нарушаването, съответно неправилното прилагане, на общия принцип за равнопоставеност на акционерите, по-специално в случай на дружество, чиито акции са регистрирани на фондова борса.

25. Тъй като според Cour de cassation първото правно основание се отнася до въпрос от тълкуването на общностното право, чийто отговор е релевантен за изхода на спора, той решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Посочването на равното третиране на акционерите, и по-конкретно на защитата на миноритарните акционери

а) в членове 20 и 42 от Втора директива 77/91/ЕИО от 13 декември 1976 г. „за дружествата";

б) в „трети общ принцип" и „седемнадесета допълнителна разпоредба" от Препоръката на Комисията от 25 юли 1977 г. относно европейския кодекс за поведение при транзакции в ценни книжа;

в) в точка 2, буква а) от списък B от приложението към Директива 79/279/ЕИО от 5 март 1979 г. относно допускането на ценни книжа до официална регистрация на фондова борса и относно информацията, която подлежи на публикуване, възпроизведена в консолидираната директива от 28 май 2001 г.;

г) в член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2004/25/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 г. относно предложенията за поглъщане във връзка със съображение 8 от нея;

представлява ли израз на общ принцип на общностното право?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос: трябва ли този общ принцип на общностното право да се прилага само в отношенията между дружеството и неговите акционери, или напротив, той трябва също така да се прилага в отношенията между мажоритарните акционери, упражняващи или придобиващи контрол върху дружество, и миноритарните акционери на това дружество, по-специално в случай на дружество, чиито акции са регистрирани на фондова борса?

3) При утвърдителен отговор на предходните два въпроса: като се има предвид как формулировката на споменатото в първия въпрос посочване се е променяла с времето, трябва ли да се смята, че този общ принцип на общностното право е съществувал и е следвало да се прилага в отношенията между мажоритарните и миноритарните акционери по смисъла на втория въпрос още преди влизането в сила на посочената по-горе Директива 2004/25/ЕО, а в конкретния случай — още преди настъпването на спорните факти през първото шестмесечие на 2001 г.?“

IV — Производството пред Съда

26. Актът за преюдициално запитване от 4 март 2008 г. е регистриран в секретариата на Съда на 5 март 2008 г.

27. Внесени са писмени становища от Audiolux, GBL, Bertelsmann, френското, ирландското и полското правителства, както и от Комисията в срока, посочен в член 23 от Статута на Съда.

28. За да представят устни становища, на съдебното заседание на 30 април 2009 г. се явяват представителите на Audiolux, GBL, Bertelsmann, на ирландското правителство, както и на Комисията.

V — Основни доводи на страните

29. *Audiolux* счита преюдициалното запитване за допустимо. То предлага да се отговори утвърдително на преюдициалните въпроси. Упоменатите в първия преюдициален въпрос актове на общностното право и техните разпоредби показват съществуването на принцип за равнопоставеност на акционерите. По отношение на Директива 77/91 Audiolux изтъква поспециално, че още петото съображение от нея давало основание да се заключи, че общностният законодател е приел равнопоставеността на акционерите като вече съществуващ принцип. По-нататък Audiolux се позовава на шестото и единадесетото съображение от кодекса на поведение. Кодексът на поведение наистина бил само препоръка, но това не противоречало на факта, че той представлява израз на общите принципи на общностното право. Освен това Audiolux обосновава твърдението си с доклада от януари 2002 г. на групата на високо равнище, съставена от експерти в областта на общностното право (наричан по-нататък „докладът Winter I“).

30. Според Audiolux историята на създаването на Директива 2004/25 показва наличието на консенсус относно предвидената в член 5 защита на миноритарните акционери. Десетото съображение от посочената директива се отнася единствено до прилагането ѝ във времето и не засяга принципа за равнопоставеност на акционерите, както е видно от член 3, параграф 1, буква а). По аналогия с дело Mangold [8] следва да се прави разлика между прилагането на разпоредбите на дадена директива и прилагането на залегналия в основата ѝ общ принцип.

8 — Решение от 22 ноември 2005 г. по дело Mangold (C-144/04, Recueil, стр. I-9981).

31. Що се отнася до втория преюдициален въпрос Audiolux изтъква, че член 44, параграф 2, буква ж) ЕО не прави разлика между защитата на акционерите от страна на дружеството и защитата на акционерите един спрямо друг. Видно от член 20 от Директива 77/91, и в нея не се открива подобна разлика. Колкото до кодекса на поведение, третият общ принцип и седемнадесетата допълнителна разпоредба към него посочват, че принципът за равнопоставеност на акционерите се прилага и в отношенията между акционерите.

32. Audiolux счита, че упражняването от мажоритарен акционер влияние върху управлението на дружеството заличава разликата между него и органите на дружеството. Затова равнопоставеността на акционерите предполага обвързаност на мажоритарния акционер с посочения принцип. Накрая Audiolux посочва решението по дело Mangold, което според него насърчава прилагането на общ принцип на общностното право в настоящото производство.

33. Относно третия преюдициален въпрос Audiolux счита, че прилагането на принципа за равнопоставеност на акционерите в конкретния случай не е равнозначно на прилагане с обратна сила на директивата, тъй като този принцип е залегнал в кодекса на поведение още преди тридесет години, а от едно десетилетие насам е предмет на консенсус, за което свидетелства приемането на Директива 2004/25.

34. Във връзка с първия и втория преюдициален въпрос *ответниците по главното производство от 1 до 10* (наричани общо по-нататък „GBL“) най-напред посочват, че първо условие за признаването на общ принцип на общностното право е въпросната разпоредба да произлиза от целите на Договора и да е достатъчно съдържателна. В това отношение те се позовават на Решение по дело Jippes и др.[9] и на Решение по дело Португалия/Съвет [10].

35. Относно упоменатите в първия преюдициален въпрос актове на общностното право GBL изтъква по същество, че според практиката на Съда кодексът на поведение не може да има правни последици. От една страна, той не е част от люксембургското право, а от друга, той се позовава само на общностни разпоредби, които цели да допълни. Впрочем съществуването на Директива 2004/25 и историята на нейното създаване показват липсата на общ принцип на правото за равнопоставеност на акционерите. В подкрепа на тази теза GBL се позовава на доклада Winter I и на доклада от ноември 2002 г. на групата на високо ниво, съставена от експерти в областта на дружественото право, относно съвременната правна уредба на европейското дружествено право (наричан по-нататък „докладът Winter II“). Освен това предоставените на държавите членки многобройни възможности за избор и определянето на минимални изисквания също показват липсата на подобен принцип на правото.

36. По третия преюдициален въпрос GBL припомня практиката на Съда относно правната сигурност, и по-специално относно обратното действие, като с това цели да докаже несъществуването на общ принцип за равнопоставеност на акционерите. При всички случаи подобен принцип не следва да се прилага относно факти, предшестващи влизането в сила на Директива 2004/25.

37. *Ответниците по главното производство от 11 до 18* (наричани общо по-нататък „Bertelsmann“) считат преюдициалното запитване за недопустимо. То не посочва необходимите релевантни факти, за да може Съдът да отговори на преюдициалните въпроси с оглед на фактическата и нормативна рамка.

38. Упоменатите в първия преюдициален въпрос разпоредби от директиви 77/91 и 79/279 се отнасят само до отношенията между дружеството и неговите акционери и засягат точно определени и несвързани с проблематиката на главното производство случаи. Дори и включеният в препоръката кодекс на поведение да предвижда задължително предложение, по силата на седемнадесетата допълнителна разпоредба то е само „желателно“ и се прилага при липса на „защита по друг начин, който може да се счита за равностоен“.

39. Във връзка с Директива 2004/25 Bertelsmann по-специално изтъква, че в хода на създаването на директивата са

9 — Решение от 12 юли 2001 г. по дело Jippes и др. (C-189/01, Recueil, стр. I-5689).

10 — Решение от 23 ноември 1999 г. по дело Португалия/Съвет (C-149/96, Recueil, стр. I-8395).

съществували разногласия по въпроса дали задължителното предложение е единственото възможно средство за защита на миноритарните акционери. Освен това наличието на многобройни възможности за избор в полза на държавите членки, конкретните разпоредби относно отправянето на задължително предложение и приложното поле във времето са несъвместими с твърдения общ принцип на правото. Да се потвърди съществуването на подобен принцип означава посочената директива да се приеме за недействителна.

40. Bertelsmann счита, а това следва и от доклада Winter I, че нито на национално, нито на международно ниво няма правно убеждение (opinio iuris), което да доказва наличието на подобен общ принцип на правото. Различните позоваванията на равнопоставеността на акционерите в актове от вторичното право не са достатъчни, за да се направи извод за съществуването на общ принцип на правото. Поради своето напълно различно съдържание въпросният принцип на правото се различава от признатите в съдебната практика общи принципи на правото. При всички случаи този принцип е твърде неясен, за да може да обоснове задължение за отправяне на предложение.

41. Към това се добавя и обстоятелството, че признаването на подобен общ принцип на правото би било в разрез с компетентността на общностния законодател, тъй като това означава установяване на правила, които единствено той може да приема. Това би нарушило принципите на правната сигурност и на защита на оправданите правни очаквания, по-специално от гледна точка на забраната за прилагане с обратна сила. Това следва и от разпоредбите на Директива 2004/25, според които правилата относно задължителното предложение не са приложими спрямо факти, настъпили преди влизането в сила на националните разпоредби за транспониране. Освен това общите принципи на общностното право поначало не се прилагат в отношенията между частни лица. Единствените изключения, и по-специално това, което следва от решението по дело Mangold, се различават от настоящото дело по напълно различната правната уредба, в рамките на която тези решения са били постановени.

42. *Френското правителство* изразява становище единствено по първия преюдициален въпрос и счита, че изброените в него актове на общностното право доказват наличието на принцип за равнопоставеност на акционерите. Предпоставка за неговото прилагане обаче е засегнатите страни да се намират в сходни положения. Освен това, може да се направи дерогация от този принцип, ако разликата в третирането е обективно обоснована.

43. *Ирландското правителство* предупреждава, че положителният отговор на преюдициалните въпроси би имал тежки последици в областта на конституционното право от гледна точка на разпределението на правомощията между общностните институции и на правната сигурност, както и в областта на дружественото право. То категорично се обявява за отрицателен отговор на преюдициалните въпроси.

44. По първия преюдициален въпрос ирландското правителство изтъква, от една страна, че посочените там общностни разпоредби не позволяват да се направи изводът, че те произтичат от общоприет общ принцип за равнопоставеност на акционерите. Тук става въпрос по-скоро за специфични правила, уреждащи специфични ситуации. В допълнение ирландското правителство заявява, че спецификата на подобен принцип не позволява той да бъде разглеждан като общ принцип на общностното право. За разлика от въпросния принцип, тези принципи, подобно на признатите принципи в практиката на Съда, се отнасят до основни аспекти на общностния правен ред. Понататък ирландското правителство изтъква и значителната сложност на дружественото право, което цели уравновесяване на съществуващите интереси. Следователно прякото прилагане на посочения принцип е недопустимо.

45. По втория преюдициален въпрос ирландското правителство заявява, че евентуален общ принцип на правото би могъл да се приложи единствено във връзка с отношенията между дружеството и неговите акционери. В допълнение то посочва, че предвиденото в разпоредбите на Директива 2004/25 задължително предложение представлява изключение в рамките на дружественото право и поради това не може да се разглежда като израз на общ принцип на правото.

46. В отговор на третия преюдициален въпрос ирландското правителство твърди, че поради необходимостта от поточни разпоредби прилагането на посочения принцип в крайна сметка би било равнозначно на прилагане на разпоредбите на Директива 2004/25 още преди нейното влизане в сила. То счита това за недопустимо, тъй като това означава хоризонтално прилагане на тази директива още преди изтичане на срока за нейното транспониране.

47. *Полското правителство* изразява становище по първия и третия преюдициален въпрос и счита, че принципът за равнопоставеност на акционерите е общ принцип на общностното право. Той е основен принцип на европейското и националното дружествено право, прилаган дълго преди влизането в сила на Директива 2004/25. Този принцип е признат по изричен или имплицитен начин в многобройни актове на общностното право.

48. Поради общия си характер обаче посоченият принцип не може да се прилага пряко, поради което става въпрос за принцип, който е предимно адресиран към законодателя. Този принцип налага единствено еднакво третиране на сходни положения, като дава възможност за различно третиране, когато това е обективно обосновано. Съгласно посочения принцип акционерите притежават еднакви права в зависимост от тяхното участие в капитала на дружеството, като това не изключва наличието на определените специални права за защита на миноритарните акционери. Подобни правила все пак отчитат специфичното положение на миноритарните спрямо мажоритарните акционери и поради това би следвало да бъдат установени от законодателя.

49. По втория преюдициален въпрос полското правителство изтъква, че принципът за равнопоставеност на акционерите се прилага единствено във връзка с отношенията между дружеството и неговите акционери, така че акционерите по принцип не са длъжни да вземат предвид интересите на другите акционери.

50. *Комисията* предлага на преюдициалните въпроси да се отговори отрицателно. Според нея равнопоставеността на акционерите и защитата на миноритарните акционери не следва да се разглеждат като общ принцип на общностното право. От практиката на Съда може да се заключи, че единствено определени основни принципи могат да бъдат признати като повисши от вторичното право и като част от общите принципи на общностното право. Равнопоставеността на акционерите и защитата на миноритарните акционери представляват прекалено конкретни принципи, за да бъдат разглеждани като „общи" принципи на общностното право. Понататък Комисията отбелязва, че тук не става въпрос нито за общ принцип за правните системи на държавите членки, нито за записан в Договора за ЕО основен принцип.

51. Комисията счита, че посочените в първия преюдициален въпрос разпоредби от вторичното право се отнасят до много специфични положения и затова не следва да се разглеждат като израз на общ принцип на правото. С приемането на Директива 2004/25 общностният законодател потвърждава необходимостта от създаване на правила за защита на миноритарните акционери при промяна в контрола върху дружеството.

52. По втория преюдициален въпрос Комисията твърди, от една страна, че описаните в разпоредбите на Директива 2004/25 задължения на мажоритарните към миноритарните акционери не може да се разглеждат като израз на общ принцип на общностното право. От друга страна, в посочените в първия преюдициален въпрос актове на вторичното право не се предвиждат задължения в отношенията между отделните акционери. Накрая, Комисията посочва, че общ принцип на общностното право не би могъл да породи пряко действие в отношенията между частни лица.

53. По третия преюдициален въпрос Комисията счита, че в разпоредбите на Директива 2004/25 не се споменава наличието на евентуален общ принцип за равнопоставеност на акционерите, и по-конкретно за защита на миноритарните акционери, който да предшества приемането на директивата.

VI — Правен анализ

A — *Допустимост на преюдициалното запитване*

54. Първият поставен въпрос се отнася до направеното от Bertelsmann възражение за недопустимост на преюдициалното запитване.

55. Според постоянната практика на Съда необходимостта да се даде тълкуване на общностното право, което да е от полза за националния съд, изисква последният да определи фактическия и правен контекст, в който се вписват поставените от него въпроси, или най-малко да обясни фактическите хипотези, на които те се основават [11].

56. Следователно данните в акта за преюдициално запитване не само трябва да позволяват на Съда да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси, но да предоставят на правителствата на държавите членки и на останалите заинтересовани лица възможност да представят становища съгласно член 23 от Статута на Съда. Съдът е длъжен да следи за предоставянето на посочената възможност с оглед на факта, че по силата на тази разпоредба единствено актовете за преюдициално запитване се съобщават на заинтересованите лица [12].

57. В акта за преюдициално запитване по настоящото производство сбито, но с достатъчна точност са изложени релевантните национални и общностни правни разпоредби, основата и естеството на спора. Оттук следва, че с формулирането на запитването си относно тълкуването на общностното право запитващата юрисдикция определя в достатъчна степен както фактическата, така и правната рамка и предоставя на Съда всички необходими данни, за да може последният да бъде полезен с отговора си на поставените му въпроси.

58. Следователно становището на Bertelsmann за недопустимост на преюдициалното запитване трябва да се отхвърли изцяло.

11 — Вж. също Решение от 26 януари 1993 г. по дело Telemarsicabruzzo и др. (C-320/90—C-322/90, Recueil, стр. I-393, точки 6 и 7), Решение от 14 юли 1998 г. по дело Safety Hi-Tech (C-284/95, Recueil, стр. I-4301, точки 69 и 70) и Решение по дело Bettati (C-341/95, Recueil, стр. I-4355, точки 67 и 68), Решение от 21 септември 1999 г. по дело Brentjens' Handelsonderneming (C-115/97—C-117/97, Recueil, стр. I-6025, точка 37), Решение от 11 септември 2003 г. по дело Altair Chimica (C-207/01, Recueil, стр. I-8875, точка 24), Решение от 9 септември 2004 г. по дело Carbonati Apuani (C-72/03, Recueil, стр. I-8027, точка 10), и Решение от 23 март 2006 г. по дело Enirisorse (C-237/04, Recueil, стр. I-2843, точка 17).

12 — Вж. също и Определение от 30 април 1998 г. по дело Testa и Modesti (C-128/97 и C-137/97, Recueil, стр. I-2181, точка 6), Определение от 11 май 1999 г. по дело Anssens (C-325/98, Recueil, 1999 г., стр. I-2969, точка 8), както и Решение по дело Altair Chimica (посочено по-горе в бележка под линия 11, точка 25) и Решение по дело Enirisorse (посочено по-горе в бележка под линия 11, точка 18).

Б — *Анализ на преюдициалните въпроси*

59. Централно място в настоящото производство заема първият преюдициален въпрос, който по същество се отнася до принадлежността на принципа за равнопоставеност на акционерите към общите принципи на общностното право. Изрично е посочено, че вторият и третият преюдициален въпрос се поставят само при положителен отговор на Съда по първия преюдициален въпрос. Поради това те трябва да бъдат разгледани в зададената последователност.

1. По първия въпрос

а) Встъпителни бележки

60. Първо следва да се посочи, че първият преюдициален въпрос се нуждае от уточняване.

61. Според постоянната съдебна практика независимо от разпределянето на правомощията между националните юрисдикции и Съда в рамките на преюдициалното производство по член 234 ЕО, Съдът може, когато въпросите са зададени неточно, да извлече от изпратените от националната юрисдикция данни, по-конкретно от мотивите на акта за преюдициално запитване, тези разпоредби от общностното право, на които е необходимо да се направи тълкуване с оглед на предмета на спора [13].

62. След обективен анализ на представените в акта за преюдициално запитване съображения и като се вземат предвид интересите на страните по главното производство, първият преюдициален въпрос следва да се схваща като насочен по същество да установи дали в общностното право има общ принцип на правото, който налага равнопоставеност на акционерите, и дали посоченият принцип има защитно действие и за миноритарните акционери на дадено дружество при придобиване на контрола от друго дружество в смисъл, че те имат право да прехвърлят своите дялове при същите условия като всички останали акционери.

63. Анализът на допълнителния въпрос, целящ да се установи дали въпросният общ принцип на правото има достатъчно конкретни правни последици в полза на жалбоподателите по главното производство, позволява да се избегне абстрактен отговор на Съда [14]. Следователно за отправна точка следва по-нататък да се вземе тук предложеното по-прецизно формулиране на основния въпрос.

13 — Вж. относно процесуалните правомощия на Съда да уточни или преформулира преюдициални въпроси в рамките на производството по член 234 ЕО Решение от 29 ноември 1978 г. по дело Redmond (C-83/78, Recueil, стр. 2347, точка 26).

14 — Според становището на Middecke, A. — In: Handbuch des Rechtsschutzes der Europäischen Union, 2. ed., München, 2003, § 10, 38, p. 225 отговорът на поставения въпрос не може да бъде даден по толкова абстрактен начин, че да не бъде полезен на националната юрисдикция при решаването на спора по главното производство. С оглед зачитането на правомощията на националната юрисдикция обаче отговорът на въпроса не може да бъде и толкова конкретен, че да изпревари прилагането на общностното право.

64. В първия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция посочва редица актове на институции на Общността по смисъла на член 249 ЕО, които безспорно нямат еднакво правно естество, но които повече или по-малко изрично се позовават на принцип за равнопоставеност на акционерите, за който няма по-точна дефиниция. С оглед на тяхната принадлежност към позитивното право посочените разпоредби представляват важен елемент за следващия правен анализ.

65. От структурна гледна точка е удачно първо да се разгледа понятието за общите принципи на общностното право, а след това и въпросът дали са налице условията за признаване от Съда на равнопоставеността на акционерите като общ принцип на правото.

б) Общите принципи на правото

i) Понятие

66. Общите принципи на общностното право заемат особено място в практиката на Съда.

67. Дефиницията на общите принципи на правото и до днес е спорна [15]. Терминологията не е единна нито в правната литература, нито в съдебната практика. В известна степен разликите се изразяват само в избора на думите, например когато Съдът и генералните адвокати се позовават на общопризната правна норма [16], общопризнат принцип на правото [17], базов принцип на правото [18], основен принцип [19], обикновен принцип [20], норма [21] или общ принцип за равенство като част от основните принципи на общностното право [22].

68. Единодушно обаче се приема, че общите принципи на правото имат голямо значение в съдебната практика за запълване на празноти или като помощ

15 — Вж. Schwarze, J. European Administrative Law. Luxemburg, 2006, p. 65 и Sariyiannidou, E. Institutional balance and democratic legitimacy in the decision-making process of the EU. Bristol, 2006, p. 145.

16 — Решение от 16 юли 1956 г. по дело Fédération Charbonnière de Belgique/Върховен орган (8/55, Recueil, стр. 291 и 304).

17 — Решение от 21 юни 1958 г. по дело Wirtschaftsvereinigung Eisen и Stahlindustrie и др./Върховен орган (13/57, Recueil, стр. 261 и 292).

18 — Решение от 22 март 1961 г. по дело SNUPAT/Върховен орган (42/59 и 49/59, Recueil, стр. 101 и 156).

19 — Решение от 13 февруари 1979 г. по дело Hofmann-La Roche/Комисия (85/76, Recueil, стр. 461, точка 9).

20 — Решение от 15 юли 1960 г. по дело Von Lachmüller и др./Комисия (43/59, 45/59 и 48/59, Recueil, стр. 933 и 956).

21 — Решение от 12 юли 1962 г. по дело Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken/Върховен орган (14/61, Recueil, стр. 485 и 520).

22 — Решение от 19 октомври 1977 г. по дело Ruckdeschel и др (117/76 и 16/77, Recueil, стр. 1753, точка 7).

при тълкуването [23]. Причина за това по-конкретно е фактът, че общностното право представлява развиващ се правен ред, който като съпътстващ развитието на интеграцията по необходимост следва да съдържа празноти и да подлежи на тълкуване. Въз основа на този свой извод Съдът явно също се е отказал да направи точна класификация на общите принципи на правото, за да си запази нужната гъвкавост при решаване на възникващите фактически въпроси, независимо от различията в терминологията [24].

69. Според застъпена в доктрината дефиниция към общите принципи на правото спадат онези основни разпоредби на неписаното първично общностно право, които са присъщи на правния ред на Европейските общности или са общи за правните системи на държавите членки [25]. По принцип се прави разлика между общите принципи на общностното право в тесен смисъл, тоест тези, които се извеждат изключително от духа и структурата на Договора и се отнасят до специфични проблеми от общностното право, и общите принципи на правото, които са общи за правните и конституционните системи на държавите членки [26]. Докато първата група общи принципи на правото може да бъде изведена пряко от първичното общностно право, за извеждането на втората група Съдът извършва критичен анализ на сравнителното право [27], без обаче да прилага метода на най-малкия общ знаменател. Също не се счита за необходимо така разработените принципи на правото, конкретно формулирани на общностно равнище, винаги да се срещат едновременно във всички сравнявани правни системи.

70. Характерно за общите принципи на правото е, че те са израз на основните принципи на Общността и на нейните държави членки, което обяснява статута им на първично право в нормативната йерархия на общностния правен ред [28]. От изключително значение е разработената и гарантирана от общностната юрисдикция под това общо наименование защита на основните права в тесен смисъл, както и формулирането на процесуални права, които са приравнени на основни права и имат ранга на конституционно право на Общността в качеството

23 — Tridimas, T. The General Principles of EU Law. 2. ed., London, 2006, p. 17 sq., p. 29 sq. посочва функцията на общите принципи на общностното право, която се изразява в запълване на празноти, тъй като общностният правен ред е нов, създаден неотдавна ред и има нужда от доразвиване. Освен това Договорът за ЕО представлява рамков договор с множество общи разпоредби и недефинирани правни понятия, които дават на Съда широки правомощия за развитие на правото. От друга страна, авторът припомня функцията на инструмент за тълкуването на вторичното право. Lenaerts, K. et P. Van Nuffel. Constitutional Law of the European Union. 2. ed., London, 2005, 17-066, p. 711 посочват, че при тълкуването на общностното право администрацията обикновено се позовава на общи принципи на правото най-вече когато тълкуваната правна уредба е неясна или при празноти в законодателството.

24 — В този смисъл Schwarze, J. Op. cit. p. 65 (бележка под линия 15).

25 — Вж. Schweitzer, M., Hummer, W. et W. Obwexer. Europarecht. p. 65, 240 sq.

26 — В този смисъл Lengauer, A.-M. Kommentar zu EU- und EG-Vertrag (под ръководството на Heinz Mayer), Wien, 2004, Art. 220, 27, p. 65.

27 — В този смисъл Schweitzer, M., Hummer, W. et W. Obwexer. Op. cit. 244, p. 66 (бележка под линия 25) и Oppermann, T. Europarecht. 3. ed., München, 2005, 21, p. 144.

28 — Счита се, че общите принципи на правото имат ранг на първично право (вж. Schroeder, W. EUV/EGV — Kommentar. Rudolf Streinz, Art. 249, p. 2159, 15). Съдът многократно постановява, че правните действия на институциите на Общността следва да се преценяват с оглед на общите принципи на правото. Вж. Решение от 12 ноември 1969 г. по дело Stauder (29/69, Recueil, стр. 419, точка 7) и Решение от 13 декември 1979 г. по дело Hauer (44/79, Recueil, стр. 3727, точка 14 и сл.).

им на общи принципи на правовата държава [29]. Следователно към общите принципи на правото спадат и онези принципи, които са тясно свързани със структурните принципи на Европейския съюз като свобода, демокрация, зачитане на правата на човека и на основните свободи, както и на правовата държава по смисъла на член 6, параграф 1 ЕС и могат да бъдат изведени от тях. Нарушаването им от страна на държава членка би могло да задейства специалния механизъм за налагане на санкции по силата на член 7 ЕС.

71. Като общи принципи на общностното право са признати важни принципи на правовата държава, какъвто е принципът за пропорционалност [30], правната яснота [31] или субективното право на ефективна съдебна защита [32]. В тази връзка тук влизат и различни общи принципи на добрата администрация, какъвто е принципът на оправданите правни очаквания [33], принципът ne bis in idem [34], правото на изслушване [35], което приема формата на възможност за изразяване на становище за адресата на мерки, засягащи неговите интереси [36], задължението за мотивиране на правните актове [37] или принципът на служебното разследване [38]. Към тях спада и позоваването на „непреодолима сила“ [39]. Могат да бъдат посочени обаче и присъщи на договорното право принципи, напр. общия принцип pacta sunt servanda [40] или принципа clausula rebus sic stantibus [41].

72. Социална насоченост имат признаването на принципа на солидарността [42] или задължението за полагане на грижа от страна на администрацията спрямо нейните служители [43]. В полза на признаването на федералните връзки в рамките на Европейската общност говори честото изтъкване на принципа на сътрудничество между държавите членки и тяхното задължение за оказване на съдействие по отношение на Общността. Така, позовавайки се на член 10 ЕО, Съдът създава принципа на

29 — Вж. също в този смисъл Wegener, B. — In: Calliess/Ruffert (eds.), Kommentar zu EUV/EGV. 3. ed., München, 2007, Art. 220, 37, p. 1956 и Tridimas, T. Op. cit. p. 2 sq. (бележка под линия 23).

30 — Вж. Решение от 9 август 1994 г. по дело Германия/Съвет (C-359/92, Recueil, стр. I-3681). Още преди този принцип да стане част от позитивното право в член 5, трета алинея ЕО в съдебната практика и в доктрината е безспорно, че упражняването на правомощията на Общността е подчинено на условието за пропорционалност (вж. Lienbacher, G. EU-Kommentar. Jürgen Schwarze, 1. ed., Baden-Baden, 2000, Art. 5 EG, 36, p. 270).

31 — Вж. Решение от 10 юни 1980 г. по дело Комисия/Обединено кралство (32/79, Recueil, стр. 2403).

32 — Вж. Решение на Съда от 6 март 2001 г. по дело Dunnett и др./ЕИБ (T-192/99, Recueil, стр. II-813).

33 — Вж. Решение от 6 юли 2000 г. по дело Agricola Tabacchi Bonavicina и др. (C-402/98, Recueil, стр. I-5501).

34 — Вж. Решение от 13 февруари 1969 г. по дело Wilhelm и др. (14/68, Recueil, стр. 1).

35 — Вж. Решение от 4 юли 1963 г. по дело Alvis/Съвет (32/62, Recueil, стр. 101).

36 — Вж. Решение от 14 юли 1972 г. по дело Cassella Farbwerke Mainkur/Комисия (55/69, Recueil, стр. 887), Решение от 28 май 1980 г. по дело Kuhner/Комисия (33/79 и 75/79, Recueil, стр. 1677), Решение от 29 юни 1994 г. по дело Fiskano/Комисия (C-135/92, Recueil, стр. I-2885), Решение от 24 октомври 1996 г. по дело Комисия/Lisrestal и др. (C-32/95 P, Recueil, стр. I-5373, точка 21), Решение от 21 септември 2000 г. по дело Mediocurso/Комисия (C-462/98 P, Recueil, стр. I-7183, точка 36), Решение от 12 декември 2002 г. по дело Cipriani (C-395/00, Recueil, стр. I-11877, точка 51), Решение от 13 септември 2007 г. по дело Land Oberösterreich и Австрия/Комисия (C-439/05 P и C-454/05 P, Сборник, стр. I-7141) и Решение от 18 декември 2008 г. по дело Sopropré (C-349/07, Сборник, стр. I-10369, точки 36 и 37).

37 — Вж. Решение от 25 октомври 1978 г. по дело Koninklijke Scholten-Honig и De Bijenkorf (125/77, Recueil, стр. 1991).

38 — Вж. Решение от 21 ноември 1991 г. по дело Technische Universität München (C-269/90, Recueil, стр. I-5469).

39 — Вж. Решение от 14 февруари 1978 г. по дело IFG/Комисия (68/77, Recueil, стр. 353).

40 — Вж. Решение от 25 май 2004 г. по дело Distilleria Palma/Комисия (T-154/01, Recueil, стр. II-1493, точка 45).

41 — Вж. Решение на Първоинстанционния съд от 21 септември 2005 г. по дело Yusuf и Al Barakaat International Foundation/Съвет и Комисия (T-306/01, Recueil, стр. II-3533, точка 277).

42 — Вж. Решение от 18 март 1980 г. по дело Valsabbia и др./Комисия (154/78, 205/78, 206/78, 226/78—228/78, 263/78, 264/78, 31/79, 39/79, 83/79 и 85/79, Recueil, стр. 907).

43 — Вж. Решение по дело Kuhner/Комисия (посочено по-горе в бележка под линия 36).

лоялност към Общността [44]. Освен това Съдът прогласява и принципа на демокрацията, например когато напомня необходимостта от ефективно участие на Парламента в законодателния процес на Общността в съответствие с предвидените в Договора процедури [45].

73. Към основните права на Общността, признати от Съда посредством горепосочения критичен анализ на сравнителното право и отчитането на международните и европейските конвенции в областта на правата на човека, спадат също и такива основни и човешки права, които са характерни за либерални и демократични общества, като свободата на изразяване на мнение [46] и свободата на сдружаване [47]. В тях се включват също така и основни принципи, които произтичат пряко от Договора, като принципът на недопускане на дискриминация, основана на гражданство [48] и принципът на недопускане на дискриминация, основана на пол [49].

44 — Вж. Решение от 5 май 1981 г. по дело Комисия/Обединено кралство (804/79, Recueil, стр. 1045).

45 — Вж. Решение от 30 март 1995 г по дело Парламент/Съвет (C-65/93, Recueil, стр. I-643, точка 21).

46 — Вж. Решение от 17 януари 1984 г. по дело VBVB и VBBB/Комисия (43/82 и 63/82, Recueil, стр. 19).

47 — Вж. Решение от 15 декември 1995 г. по дело Bosman (C-415/93, Recueil, стр. I-4921).

48 — Вж. Решение от 12 юли 1984 г. по дело Prodest (237/83, Recueil, стр. 3153).

49 — Вж. Решение от 15 юни 1978 г. по дело Defrenne (C-149/77, Recueil, стр. 1365).

ii) По принципа за равнопоставеност на акционерите в общностното право

74. Поставя се въпросът дали общ принцип за равнопоставеност на акционерите може да бъде изведен от самия общностен правен ред. За тази цел подобен принцип на правото следва да има, подобно на посочените примери, толкова голямо значение в областта на общностното дружествено право, че да е намерил отражение в първичното право или в многобройни норми на вторичното общностно право.

— Анализ на релевантните разпоредби на общностното право

Първично право

75. Поради липсата на ясни разпоредби в учредителните договори от самото писано първично право не може да се изведе такъв общ принцип на правото. Нито изброените в член 3 ЕО цели на Общността, нито разпоредбите относно движението на капитали и ограниченията върху плащанията по силата на член 56 ЕО и сл. позволяват формулирането на конкретни изводи в това отношение.

76. Общият принцип на равно третиране би могъл да бъде разглеждан като основа на правото на жалбоподателите по главното производство за равнопоставеност на акционерите. Общият принцип на равно третиране, който изисква да не се третират по различен начин сходни положения, освен ако различното третиране не е обективно обосновано, е основополагащ за Общността [50]. Разпоредбите относно равенство пред закона са част и от общите конституционни традиции на държавите членки.

77. Поначало основните права, част от които е принципът на равно третиране, представляват права, които частните лица могат да противопоставят на публичната власт. Ето защо ми изглежда съмнително признатият в практиката на Съда общ принцип на равно третиране да се транспонира пряко, както явно предлага Audiolux, в област, която в рамките на държавите членки спада към частното право. Принципът на равно третиране или принципът на недопускане на дискриминация не са част от традиционните водещи принципи на частното право [51]. Независимо от това, прилагане по аналогия на общия принцип на равно третиране едва ли е практично за решаването на спора по главното производство, тъй като от него не могат да бъдат изведени нито материалните условия за прилагането му, нито достатъчно ясни правни последици, които биха настъпили при нарушаването му.

78. Все пак общият принцип на равно третиране вероятно е послужил като основа за създаването на специфично изискване за равнопоставеност в рамките на общностното дружествено право. Ето защо следва да се провери дали съществува задължение за равнопоставеност на акционерите като специфичен израз на общия принцип на равно третиране.

Международни насоки

79. Приетите през 1999 г. и ревизирани през 2004 г. принципи на корпоративно управление на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) дават конкретна представа за принципите, отразяващи приложимите в световен мащаб ценности за регистрирани за търговия на борсата дружества. Следователно на първо място те трябва да послужат за отговор на въпроса относно съществуването в международното право на изискване за равнопоставеност на акционерите, придружено със задължително изкупуване в случай на придобиване на мажоритарно участие. Препоръките на ОИСР включват основните национални

50 — Вж. Решение от 26 юни 2001 г. по дело Brunnhofer (C-381/99, Recueil, стр. I-4961, точка 28), Решение от 17 септември 2002 г. по дело Lawrence и др. (C-320/00, Recueil, стр. I-7325, точка 12) и Решение от 3 октомври 2006 г. по дело Cadman (C-17/05, Recueil, стр. I-9583, точка 28). С незначителни отклонения този принцип се среща в практиката на Съда и явно за пръв път се появява в Решение по дело Ruckdeschel и др. (посочено по-горе в бележка под линия 22, точка 7).

51 — В този смисъл Basedow, J. Der Grundsatz der Nichtdiskriminierung im europäischen Privatrecht. — Zeitschrift für Europäisches Privatrecht. 2008, p. 230 et 244. Според него общият принцип на недопускане на дискриминация (съотв. общият принцип на равно третиране) няма самостоятелно оперативно значение в европейското частно право. Той изпълнява ролята на тълкувателен принцип, улесняващ разбирането на позитивното право, защото ни дава възможност за разглеждане на актовете на правото в техния контекст и да проверим систематичното им съответствие. По мнението на автора принципът не притежава собствено регулативно съдържание. Mazière, P. Le principe d'égalité en droit privé. Aix-en-Provence, 2003, p. 429 sq. оспорва наличието на общ принцип на равно третиране в частното право. Авторът се изразява много критично относно опитите за въвеждане на посочения принцип в частното право.

и международни стандарти за стабилност на финансовите пазари. За тяхното изготвяне са консултирани представители на значими международни организации и на широк кръг от професионални организации.

80. Приетият през 1999 г. документ не предвижда правила за равнопоставеност на акционерите. Принципът на равно третиране на акционерите се споменава за пръв път едва в редактираното издание от 2004 г. в раздел, озаглавен „Част първа III. Справедливо третиране на акционерите“ [52]. Точка 2 гласи: „Миноритарните акционери следва да бъдат защитени от злоупотреби, извършени пряко или косвено от упражняващи контрол акционери или в техен интерес, и да разполагат с ефективни средства за защита“ [53]. В пояснителните бележки по раздел III се посочва, че съществува опасност упражняващите контрол акционери да участват в дейности в техен собствен интерес, но в ущърб на миноритарните акционери [54]. Като възможни решения се изброяват множество методи, например по-добра защита на правата на миноритарните акционери, по-добро разкриване на информацията, квалифицирано мнозинство за вземане на определени решения от акционерите и т.н. Задължителното изкупуване не се упоменава изрично. Посочено е само, че „в някои страни“ при определени обстоятелства мажоритарните акционери имат право или могат да получат разрешение да откупят дяловете на останалите акционери по определен от независим експерт курс. Така става ясно, че в рамките на международното публично право не съществува принцип на равно третиране в дружественото право.

52 — ОИСР — Принципи на корпоративно управление — Нова редакция от 2004 г., Париж, 2004 г., стр. 20.

53 — Пак там.

54 — Пак там, стр. 44.

Актове на общностните институции

81. Заключения за наличието на подобен общ принцип на правото биха могли да се направят евентуално въз основа на вторичното право или на други актове на общностните институции. Наистина, много общностни разпоредби намекват за задължение за равно третиране на всички акционери с еднакво положение [55].

82. В акта си за преюдициално запитване запитващата юрисдикция посочва следните разпоредби: член 42 от Директива 77/91, точка 2, буква а) от списък В към Директива 79/279, възпроизведена в член 65 от Директива 2001/34, и член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2004/25. Препратки към посоченото изискване се откриват и в други директиви в областта на дружественото право, например в Директива 2004/109, чийто член 17, параграф 1 гласи: „[и]здателят на акции, допуснати за търгуване на регулиран пазар, осигурява еднакво третиране на всички притежатели

55 — Нищо подобно обаче не може да се установи във влезлия в сила на 8 октомври 2004 г. Регламент (ЕО) № 2157/2001 на Съвета от 8 октомври 2001 година относно Устава на Европейското дружество (SE) (ОВ L 294, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 113). Разпоредбите на регламента наистина не предвиждат изрично равнопоставеност на акционерите, но дават възможност на държавите членки да приемат разпоредби относно защитата на миноритарните акционери.

на акции, които са в еднаква позиция“. Освен това, член 18, параграф 1 от тази директива предвижда, че „[и]здателят на обезпечения за дълг, допуснати за търгуване на регулиран пазар, осигурява еднакво третиране на всички притежатели на обезпечения за дълг с приоритет pari passu по отношение на правата, дадени им от тези обезпечения“. Същото важи и за Директива 2007/36/ЕО [56] относно упражняването на някои права на акционерите на дружества, допуснати до регулиран пазар, чийто член 4 гласи, че „[д]ружеството гарантира равното третиране на всички акционери, които са в еднакво положение по отношение на участието и упражняването на правата на глас на общото събрание.“

— Аргументи срещу класификация като общ принцип на правото

Липса на конституционен ранг

84. При по-внимателно разглеждане на горепосочените разпоредби обаче става ясно, че по същество те се свеждат до уреждане на много специфични хипотези в рамките на дружественото право, като установяват някои задължения за дружествата с цел защитата на всички акционери. Следователно те нямат общия характер, който поначало е присъщ на общите принципи на правото.

83. Член 5, параграф 1 от Директива 2004/25 предвижда специфично задължение за защита на притежателите на ценни книжа, по-специално онези, които имат миноритарно участие, за да се гарантира по ефективен начин равното третиране на всички акционери при придобиване на контрола върху техните дружества. Тази разпоредба, пояснена в деветото съображение на посочената директива, задължава лицето, което е придобило контрола върху дружеството, да отправи предложение до всички притежатели на ценни книжа на това дружество, за да изкупи всичките им дялове на справедлива цена в съответствие с обща дефиниция.

85. Освен това не всички посочени разпоредби са правнообвързващи, както показва Препоръка 77/534/ЕИО. По силата на член 249, пета алинея ЕО препоръките, подобно на становищата, нямат задължителен характер и представляват необвързващи актове на институциите на Общността, които безспорно биха могли да имат значение при тълкуването, но не могат да породят права или задължения за

56 — Директива 2007/36/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно упражняването на някои права на акционерите на дружества, допуснати до регулиран пазар (ОВ L 184, стр. 17)

частните лица [57]. Необвързващият характер на разпоредбите на посочения акт се вижда и от седемнадесетата допълнителна разпоредба от кодекса на поведение, която описва възможността на всички акционери в дружеството, контролът върху което е прехвърлен, да се предложи да прехвърлят ценните си книжа при същите условия, само като „желателна“. Това в никакъв случай не е достатъчно за обосноваването на общностно ниво на право на задължително изкупуване на ценните книжа на миноритарните акционери от мажоритарните акционери. Поради това следва да се възприеме становището на Комисията и на Bertelsmann, според което Съдът трябва да отхвърли възможността за пряко позоваване на съдържанието на посочената препоръка с цел защита на индивидуално правно положение.

86. Въпросните разпоредби явно са израз на стремежа на общностния законодател да предотврати произволно, тоест обективно необосновано, неравно третиране на акционерите. При всички случаи, те не водят до пряко заключение за наличието на общ принцип на правото за равнопоставеност на акционерите по смисъла на общностното право.

87. Както вече беше споменато, общите принципи на правото се характеризират именно с конституционния си ранг в рамките на общностния правен ред. Поначало те са израз на присъщи на даден правен ред понятия и основни ценности. Освен това те се различават от специалните правни норми, доколкото имат известен абсолютен характер и не се ограничават в рамките на определена област на правото [58].

88. Понятието за равнопоставеност на акционерите изпъква на преден план в цялото дружествено право на Общността и на нейните държави членки и явно представлява значим идеал в тази област на правото [59]. При все това то все още не е успяло да си извоюва конституционен ранг в нито един правен ред. На равнище национално право, както и в общностното право кодификацията му се свежда до отделни обикновени законови правила.

57 — Необвързващият характер на препоръките и становищата все пак не означава, че те нямат никакво значение от правна гледна точка (вж. в този смисъл Ruffert, M. — In: Calliess et Ruffert. Op. cit. 126, p. 2165). Съгласно практиката на Съда, независимо от необвързващия характер на препоръките и факта, че те не пораждат за правните субекти права, на които същите могат да се позоват пред националните юрисдикции, последните са длъжни да ги вземат предвид при решаването на висящите пред тях правни спорове. Същото важи и при тълкуването на национални правни разпоредби за въвеждане на общностното право или за допълване на обвързващи разпоредби от общностното право (вж. Решение от 15 юни 1976 г. по дело Frecassetti, 113/75, Recueil, стр. 983, Решение от 9 юни 1977 г. по дело Van Ameyde, 90/76, Recueil, стр. 1091, Решение от 13 декември 1989 г. по дело Grimaldi, C-322/88, Recueil, стр. 4407, точка 9, и Решение от 21 януари 1993 г. по дело Deutsche Shell AG, C-188/91, Recueil, стр. I-363, точка 18).

58 — Tridimas, T. Op. cit. p. 1 (бележка под линия 23) поставя въпроса за разграничаването между общият принцип на правото и специалната правна норма. По негово мнение първи критерий за разграничаване е общото прилагане на принципа, тъй като „общ“ означава, че принципът трябва да има известна степен на абстрактност. Втори критерий е релевантността на принципа в рамките на даден правен ред.

59 — Вж. също в този смисъл Verse, D. Der Gleichbehandlungsgrundsatz im Recht der Kapitalgesellschaften. Tübingen, 2006, p. 2, който говори за централен, правен принцип на дружественото право.

Липса на общоприето убеждение в доктрината

89. Анализът на доктрината разкрива значителни различия при преценката на точния правен характер на понятието за равнопоставеност на акционерите, както и на мястото, което то заема в правните системи на държавите членки. Докато някои автори говорят за *„основен принцип на дружественото право“* [60], други описват понятието за равнопоставеност на акционерите само като *„основна идея“* [61] или *„опростен идеал за предотвратяване на произволно третиране от страна на органите на дружеството“* [62]. Някои автори дори виждат в него „израз на *общия принцип за справедливост*, чийто произход не е законов, а извънправен и с по-висок ранг от този на позитивното право“ [63].

90. Независимо от точната класификация, авторите изглежда са единодушни, че не съществува конкретна дефиниция на принципа за равнопоставеност на акционерите, поради което той „не подлежи на дефиниране и представлява само един гъвкав инструмент за постигане на определени цели“ [64]. С оглед на неопределения характер на този принцип, що се отнася до неговата основа, приложно поле, съдържание и правни последици при евентуално нарушаване, по-голямата част от авторите считат, че съдържанието му задължително трябва да бъде конкретизирано от законодателя или от съдебната практика, за да може той да бъде приложен [65].

91. Докладите Winter I и Winter II [66] също не могат да бъдат посочени като доказателство за наличие на общо убеждение в доктрината или в правния ред на държавите членки за съществуването на подобен общ принцип на правото.

92. Така от доклада Winter I ясно може да се заключи, че преди приемането на Директива 2004/25 са съществували множество различия в правните уредби на държавите членки относно предложенията за поглъщане, поради което тези предложения нямали равни шансове за успех във всички държави членки, а акционерите нямали навсякъде възможността да предложат акциите си за изкупуване. В тази връзка групата изготвя правила за улеснено отправяне на предложенията за поглъщане [67]. Също толкова различни били и разпоредбите на държавите членки относно дължимата насрещна престация,

60 — В този смисъл Verse, D. Op. cit. p. 557 (бележка под линия 59). Mehringer, C. Der allgemeine kapitalmarktrechtliche Gleichbehandlungsgrundsatz. Baden-Baden, 2007, p. 239 също счита, че съществува утвърден в правото на капиталовите пазари общ принцип на равното третиране в полза на инвеститорите.

61 — Grundmann, S. Europäisches Gesellschaftsrecht, Heidelberg, 2004, p. 145.

62 — De Cordt, Y. L'égalité entre actionnaires, Bruxelles, 2004, p. 937.

63 — Вж. Hütte, A. Der Gleichbehandlungsgrundsatz im deutschen und französischen Recht der Personengesellschaften. Aachen, 2003, p. 180. Според Mehringer, C. Op. cit. p. 241 (бележка под линия 60) принципът на равно третиране в рамките на правото на капиталовите пазари е намерил правно-теоретичната си основа в идеята за справедливостта.

64 — De Cordt, Y. Op. cit. p. 937 (бележка под линия 62).

65 — В този смисъл De Cordt, Y. Op. cit. p. 937 (бележка под линия 62); Mehringer, C. Op. cit. p. 18 (бележка под линия 60) посочва, че принципите не са норми и следователно поначало не са пряко приложими. Винаги трябва да се прави позоваване на законова, подлежаща на тълкуване норма или дефиниция. Verse, D. Op. cit. p. 96 (бележка под линия 59) очаква в бъдеще Съдът да изработи излизащи извън обхвата на отделния случай насоки за конкретизиране на изискването за равно третиране.

66 — От уебстраницата на генерална дирекция „Вътрешен пазар“ на Европейската комисия (http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_de.htm).

67 — Вж. доклада Winter I, глава I („Равни условия за участие в областта на предложения за поглъщане“), стр. 20 и 21.

като разликите засягали както размера, така и вида на тази престация [68]. С оглед на постигане на достатъчна предвидимост на тази престация, което според групата е необходимо за доброто функциониране на капиталовите пазари в Европейския съюз, групата изрично препоръчва да бъдат въведени хармонизирани критерии на общностно равнище.

93. Ако, както посочва Audiolux [69], съществуваше общ принцип на правото за равнопоставеност на акционерите, който да регулира в достатъчна степен условията за отправяне на предложение за поглъщане, нямаше да бъде необходимо да се приемат хармонизирани правила на общностно равнище с цел преодоляване на различията в законодателствата на държавите членки. Тъкмо обратното, в посочените доклади се разглежда спешната нужда от приемане на правила на общностно ниво.

Липса на абсолютен характер

94. Освен това по своето прилагане понятието за равнопоставеност на акционерите е ограничено в рамките на дружественото право на Общността и на нейните държави членки, тоест в рамките на определена област на правото, поради което то няма абсолютен характер. Така още един критерий на общите принципи на правото не е изпълнен [70].

95. Посоченият извод поставя понятието за равнопоставеност на акционерите в ясно противоречие с действително признатите от Съда общи принципи на правото с конституционен ранг, какъвто е принципът на правовата държава като общ за всички държави — членки на Европейския съюз, на който по силата на член 6, параграф 1 ЕС се основава Съюзът и който е признат в практиката на Съда и намира различни проявления във вторично право под формата на правна сигурност, право на изслушване и право на ефективната съдебна защита.

96. В този смисъл както липсата на конституционен ранг, така и липсата на абсолютен характер на това понятие не позволяват то да бъде квалифицирано като общ принцип на общностното право.

Неопределеност с оглед на правните последици

97. Следва, че по принцип не е необходимо да се отговаря на последващия въпрос дали съществува общ принцип на

68 — Вж. доклада Winter I, глава II („Справедлива цена в рамките на задължително предложение“), стр. 55.

69 — Вж. стр. 33 и сл. от становището на Audiolux.

70 — Вж. точка 87 от настоящото заключение.

правото, който да защитава миноритарните акционери на дадено дружество при придобиване на контрола от друго дружество в смисъл, че те имат право да прехвърлят ценните си книжа при същите условия като всички останали акционери.

98. При все това и дори ако в противовес на застъпеното тук становище Съдът потвърди наличието на общ принцип за равнопоставеност на акционерите, считам, че съществуват сериозни съмнения, че подобен общ принцип на правото сам по себе си би бил достатъчно ясно определен, за да породи желаните от жалбоподателите по главното производство правни последици. Както обосновано посочва Комисията, такъв общ принцип на правото би бил прекалено конкретен, за да може да се разглежда и като „общ“.

Забрана за заобикаляне на волята на законодателя

99. Посочените в първия преюдициален въпрос разпоредби не съдържат нито една правна норма, която да предвижда изрично желаните от жалбоподателите по главното производство правни последици.

100. Изключение би могла да представлява разпоредбата на член 5, параграф 1 от Директива 2004/25 относно отправяне на задължително предложение от физическото или юридическо лице, което придобива контрола върху дадено дружество. Тя задължава държавите членки да гарантират предложението да бъде отправено до всички притежатели на ценни книжа, да се отнася до всички техни участия и да бъде на справедлива цена. В известна степен тази разпоредба конкретизира член 3, параграф 1, буква а) от същата директива, който установява общия принцип на равно третиране на всички притежатели на ценни книжа в дружество, обект на предложение. Тази последна разпоредба предвижда също, че при придобиване на контрола върху дружество от едно лице останалите притежатели на ценни книжа трябва да бъдат защитени.

101. При все това в настоящото производство не е възможно пряко прилагане на директивата. От една страна, обстоятелствата, станали повод за спора, са настъпили пред влизането в сила на директивата или преди изтичането на срока за транспониране, поради което към спорната дата Великото херцогство Люксембург все още не е било длъжно да я прилага [71]. Това поражда две последици. Първо, жалбоподателите по главното производство не могат да се позоват пряко на тази разпоредба. Второ, трябва да се има предвид фактът, че признаването на общ принцип на правото за равнопоставеност на акционерите, който по същество би породил същите правни последици като тези на член 5, параграф 1 от Директива 2004/25, задължително би наложило прилагане с обратна сила на разпоредбите на Директива 2004/25. При все това е явно, че не е възможно общностният законодател да

71 — Именно по силата на член 22 от Директива 2004/25 може да се направи извод, че тази директива е влязла в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*, т.е. на 22 май 2004 г. Понататък, член 21, параграф 1 гласи, че държавите членки въвеждат в сила законови, подзаконови и административни разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива преди 20 май 2006 г.

е имал подобно намерение, тъй като това би направило излишно приемането на специална правна уредба.

102. Всъщност от първото съображение от Директива 2004/25 става ясно, че в съответствие с член 44, параграф 2, буква ж) ЕО е необходимо съгласуването на някои защитни механизми на държавите членки предвид постигане на еквивалентност на тези защитни механизми в Общността. Необходимостта от намесата на общностния законодател в тази област, за да определи конкретни задължения за участниците на пазара и условията, при които да се осигурява равното третиране на акционерите, показва, че нито преди, нито след влизането в сила на Директива 2004/25 е съществувал самостоятелен от гледна точка на правото общ принцип за равнопоставеност на акционерите.

Зачитане на институционалното равновесие

103. Освен това признаването от Съда на общ принцип за равнопоставеност на акционерите, който поради своя конкретен характер от гледна точка на материалното право съответства по-скоро на правна норма, може да бъде в разрез с целеното от Договора институционално равновесие, доколкото законодателните правомощия на Общността се упражняват съвместно от Съвета и от Европейския парламент.

104. Институционалното равновесие в рамките на Общността не почива на принципа на разделение на властите по смисъла на конституционното право [72], а най-вече на принципа на разделението на функциите, по силата на който функциите на Общността следва да се изпълняват от онези институции, на които Договорът е предоставил най-подходящите средства в това отношение. За разлика от принципа на разделение на властите, който има за цел да гарантира по-конкретно защитата на индивида чрез умереност на държавната власт, принципът на разделение на функциите е насочен към ефективно постигане на целите на Общността [73].

72 — Разделението на властите е основен организационен принцип на повечето модерни демократични конституции, който води началото си от ученията на Thomas Locke (1632—1704), Charles de Montesquieu (1689—1755) и Immanuel Kant (1724—1804) и представлява структурна характеристика на правовата държава. Разделението на властите поделя политическата власт в държавата на функционални области. Взаимният контрол, упражняван от различните власти, има за цел да постигне умереност на държавната власт. Обичайно тук влизат законодателната, изпълнителната и съдебната власт. В книгата си „De l'esprit des lois" („За духа на законите"), излязла през 1748 г., Montesquieu прави следния извод: „Няма свобода, когато в една и съща личност или в един и същ държавен орган са съчетани законодателни и изпълнителни правомощия, тъй като съществуват опасения, че същият монарх или сенат ще приема тиранични закони и ще ги прилага тирании. Свобода няма и ако властта на съда не се отдели от законодателната и от изпълнителната власт. Властта над живота и свободата на гражданите ще бъде неограничена, ако бъде обвързана със законодателните правомощия, защото съдията ще бъде законодател. Ако същата бъде обвързана с изпълнителната власт, съдията би имал силата на потисник. Всичко ще бъде загубено, ако един и същ човек или едно и също звено на управляващите, на аристокрацията или на народа изпълнява тези три власти: властта да се правят закони, властта да се изпълняват публичните решения и властта да се отсъжда при престъпления и частни спорове". [свободен превод]

73 — В този смисъл Schweitzer, M., W. Hummer et W. Obwexer. Op. cit. p. 178, 653 (бележка под линия 25); Sariyiannidou, E. Op. cit. p. 122 (бележка под линия 15) също говори за „разделение на функциите". Според Oppermann, T. Op. cit. § 5, 5, p. 80(бележка под линия 27) държавното разделение на властите в Европейската общност на законодателна, изпълнителна и съдебна е осъществено под формата на специфично равновесие между институциите на Общността. Разпределението на задачите, по-специално между Парламента, Съвета и Комисията, се различава от това на държавно,равнище. В Европейската общност също има взаимен контрол и равновесие на властта („checks and balances"). Институционалното равновесие отразява основен принцип на правовата държава. Този принцип означава, че всяка институция упражнява правомощията си, като зачита правомощията на останалите институции, и че всяко неизпълнение на това правило може да се санкционира от Съда.

105. Осъзнавайки това обстоятелство, още през 1958 г. в рамките на решенията си по дело Meroni/Върховен орган [74] и впоследствие чрез постоянната си практика, Съдът извежда понятието „институционално равновесие“ като резултат от цялостен анализ на принципите на организация и правомощията, залегнали в учредителните договори на Европейските общности, по-специално в Договора за ЕО, като му възлага ролята на нормативен принцип, на който може да се направи позоваване пред съда [75].

106. Съгласно постановеното от Съда в Решение по дело Парламент/Съвет [76] Договорът създава система за разпределяне на правомощията между общностните институции, която възлага на всяка от тях собствена роля в институционалната структура на Общността и при изпълнението на задачите ѝ. Зачитането на институционалното равновесие задължава всяка институция да упражнява правомощията си, като взема предвид правомощията на останалите. То включва също и санкционирането на евентуални нарушения. Във вече посоченото решение Съдът постановява още, че договорите му възлагат задачата да следи за зачитането на правото при тяхното тълкуване и прилагане. Ето защо той трябва да бъде в състояние да гарантира запазването на институционалното равновесие и следователно съдебния контрол върху спазването на правомощията на институциите на Общността [77].

107. Като институция на Общността по смисъла на член 7, параграф 1 ЕО Съдът също е част от това институционално равновесие. Поради това в качеството си на съдебен орган на Общността, който в съответствие с член 220, параграф 1 ЕО е длъжен в рамките на правомощията си да гарантира спазването на правото при тълкуването и прилагането на Договора, Съдът следва да зачита законодателните правомощия на Съвета и Парламента [78]. По необходимост това предполага, че от една страна, Съдът следва да позволява на общностния законодател да изпълнява възложената му с Договора задача за създаване на закони в областта на дружественото право, а от друга страна, че той продължава да подхожда с необходимата предпазливост (self-restraint) при създаването на общите принципи на общностното право, които при определени обстоятелства биха могли да влязат в противоречие с целите на законодателя. Наистина, Съдът може да се позове на общите принципи на правото, за да намери подходящи решения на представените му за тълкуване проблеми в съответствие с целите на Договора. Той обаче не следва да заема мястото на общностния законодател, ако последният може да отстрани празнота в правната уредба [79].

74 — Решение от 13 юни 1958 г. по дело Meroni (9/56, Recueil, стр. 9 и 10/56, Recueil, стр. 51).

75 — Вж. Решение от 17 декември 1970 г. по дело Köster (25/70, Recueil, стр. 1161, точка 9) и Решение по дело Парламент/Съвет (посочено по-горе в бележка под линия 45, точка 21).

76 — Решение от 22 май 1990 г. по дело Парламент/Съвет (C-70/88, Recueil, стр. I-2041, точки 21 и 22).

77 — Пак там, точка 23).

78 — Sariyiannidou, E. Op. cit. p. 137 (бележка под линия 15) счита, че по силата на член 220 ЕО в крайна сметка на Съда са дадени правомощия да определя какво е „право“, без в тази връзка да съществуват ясни ограничения на тези правомощия. При създаването на общи принципи на правото Съдът в голяма степен се е възползвал от правомощията си да развива правни концепции. Авторката изразява опасенията си, че това би могло да заличи границите между съдебна и политическа дейност.

79 — В този смисъл вж. Louis, J.-V. L'ordre juridique communautaire. 6. ed., Brüssel/Luxemburg, 1993, p. 119 et 120. Според автора Съдът не може да се възползва от съществуващи празноти в общностното право, за да измести общностния законодател. Напротив, той трябва да действа с необходимата предпазливост („judicial self-restraint“).

108. По принцип законодателните решения се вземат чрез преценка на различни политически и обществени интереси, защитавани от участващите в законодателния процес органи и организации. Наред със съответната демократична легитимност, те притежават и необходимата компетентност за изпълнението на възложената им политическа отговорност. В тази връзка следва да се посочи, че в рамките на съдебната си практика общностните юрисдикции изрично са признали правомощията на общностния законодател за претегляне на интересите и вземане на решения в определени области на правото [80].

109. По-нататък следва да се разгледат и изразените от ирландското правителство съмнения [81]. То правилно счита, че трябва да се подходи предпазливо поради комплексността на дружественото право и разнообразието на действащите в държавите членки правни режими, които често са свързани с икономическото положение на всяка държава членка. Ирландското правителство правилно изтъква, че измененията в дружественото право, били те по законодателен път или чрез съдебната практика, трябва да бъдат предварително добре премислени. В това отношение общностният законодател е този, който най-добре би могъл да сближи позициите на отделните държави членки. Последиците от признаване от Съда на наличието на общ принцип за равнопоставеност на акционерите, както искат жалбоподателите по главното производство, били непредвидими.

110. Накрая, с оглед на функцията на общите принципи на правото за отстраняване на празноти в правната уредба [82], следва да се има предвид, че използването на същите в силно регламентирани области, като тази на дружественото право, не е така наложително, както в не толкова строго регламентирани сфери.

Съображения относно правната сигурност

111. Съдът трябва да подхожда с известна предпазливост и поради съображения за защита на оправданите правни очаквания

80 — Вж. Решение на Съда от 6 октомври 2005 г. по дело Sumitomo Chemical и Sumika Fine Chemicals/Комисия (Т-22/02 и Т-23/02, Recueil, стр. II-4065, точка 82 и сл.). В него Съдът е признал правомощията на общностния законодател да определя давностни срокове. Съдът счита, че мярката, при която се прибягва до въвеждането на давностен срок, е резултат от преценката на изискванията за правна сигурност и законност с оглед на историческите и социалните обстоятелства, които преобладават в обществото през определен период. Затова определянето на тези мерки е от компетентността единствено на законодателя. Вж. Решение от 31 май 2001 г. по дело D и Швеция/Съвет (С-122/99 и С-125/99 Р, Recueil, стр. I-4319, точка 37 и сл.). В него Съдът постановява, че общностният съд не може да тълкува Правилника за длъжностните лица на Европейските общности по такъв начин, че да бъдат приравнени на брака законови положения, каквото е регистрираното съвместно съжителство, които са различни от него. Само законодателят може да приема евентуални мерки за промяна на това положение, например като измени правилника. Вж. също и Решение на Съда от 7 януари 2004 г. по дело K.B. (С-117/01, Recueil, стр. I-541, точка 28), Решение от 2 октомври 2003 г. по дело International Power и др./NALOO (С-172/01 Р, С-175/01 Р, С-176/01 Р и С-180/01 Р, Recueil, стр. I-11421, точка 106) и Решение от 24 септември 2002 г. по дело Falck и Acciaierie di Bolzano/Комисия (С-74/00 Р и С-75/00 Р, Recueil, стр. I-7869, точка 139).

81 — Вж. точки 39—45 от становището на ирландското правителство.

82 — Вж. точка 68 от настоящото заключение.

и за правна сигурност. Тези два принципа са част от общностния правен ред. В този смисъл те трябва да се спазват както от институциите на Общността, така и от държавите членки при упражняването на правомощията, които са им предоставени с директивите на Общността [83].

112. Принципът на правната сигурност има за цел да гарантира предвидимост на положенията и правоотношенията, уредени от общностното право [84]. Признаването на общ принцип за равнопоставеност на акционерите обаче би повдигнало много въпроси относно конкретното му приложно поле от гледна точка на материалното право, спрямо лицата и във времето. Тогава Съдът следва да посочи условията, които трябва да бъдат налице в конкретния случай, за може да се приложи този общ принцип на правото.

113. Проблематично би било също да се определи точният момент, от който посоченият общ принцип на правото може да намери приложение в общностното право. Както вече беше изложено, признаването на подобен принцип в крайна сметка би наложило прилагане с обратна сила на разпоредбите на член 5, параграф 1 от Директива 2004/25, което с оглед на еднозначното решение на законодателя относно точния момент на влизане в сила на посочената разпоредба би нарушило забраната за прилагане с обратна сила. Като общо правило принципът на правната сигурност не допуска началото на времевия обхват на акт на Общността да се определя към момент отпреди публикуването му. По изключение това е възможно, когато го изисква цел от общ интерес и когато оправданите правни очаквания на заинтересуваните лица са надлежно зачетени [85]. В конкретния случай обаче не може да се твърди, че нарушаването на забраната за прилагане с обратна сила би било от общ интерес.

в) Заключение

114. Въз основа на посочените съображения стигам до извода, че в общностното право не съществува общ принцип за равнопоставеност на акционерите, който да защитава миноритарните акционери на дадено дружество при придобиване на контрола от друго дружество, като им дава правото да прехвърлят своите ценни книжа при същите условия като всички останали акционери.

115. С оглед на посочения извод смятам, че разглеждането на Решение по дело Mangold не е необходимо. Тази съдебна практика би била приложима в конкретния

83 — Решение от 26 април 2005 г., известно като Решение по дело „Goed Wonen“ (C-376/02, Recueil, стр. I-3445, точка 32).

84 — Решение от 15 февруари 1996 г. по дело Duff и др. (C-63/93, Recueil, стр. I-569, точка 20), Решение на Първоинстанционния съд от 31 януари 2002 г. по дело Hult/Комисия (T-206/00, RecueilFP, стр. I-A-19 и стр. II-81, точка 38).

85 — Вж. в този смисъл Решение от 11 юли 1991 г. по дело Crispoltoni (C-368/89, Recueil, стр. I-3695, точка 17), Решение от 29 април 2004 г. по дело Gemeente Leusden и Holin Groep (C-487/01 и C-7/02, Recueil, стр. I-5337, точка 59) и Решение по дело „Goed Wonen“ (посочено по-горе в бележка под линия 83, точка 33); вж. също Решение на ЕСПЧ по дело National & Provincial Building Society/Обединено кралство от 23 октомври 1997 г., Recueil des arrêts et décisions, 1997-VII, § 80.

случай само ако съществуваше по безспорен начин общ принцип на общностното право, което би позволило именно този общ принцип на правото да се приложи още преди влизането в сила на специална правна уредба от вторичното право, която по същество има еднакво нормативно съдържание. В Решение по дело Mangold Съдът посочва, че сама по себе си Директива 2000/78 не утвърждава принципа на равно третиране в областта на заетостта и професиите и че става въпрос за общ принцип на общностното право. Той основава този извод върху констатацията, според която източник на принципа на недопускане на дискриминация, основана на възрастта, са различни международни актове и общите конституционни традиции на държавите членки [86]. Както обаче вече беше установено, посоченото условие не е изпълнено в конкретния случай.

2. По втория въпрос

116. Това по същество прави отговора на втория преюдициален въпрос излишен. Посоченото по-долу становище е релевантно само ако Съдът, противно на застъпеното тук мнение, отговори положително на първия преюдициален въпрос.

117. Най-напред следва да се констатира, че от разпоредбите, които запитващата юрисдикция сочи в първия си преюдициален въпрос, възникват задължения само за емитентите на акции и за дружеството, но не и във връзка с отношенията между самите акционери.

118. Докато членове 17 и 18 от Директива 2004/109 въвеждат задължения за емитентите на акции, по силата на член 4 от Директива 2007/36 дружеството следва да гарантира равно третиране. Член 42 от Директива 77/91 обаче не указва кой е адресатът на законодателствата на държавите членки, които трябва да осигурят транспонирането на директивата и да гарантират равнопоставеност на акционерите [87]. Въпреки това всички разпоредби на посочената директива се отнасят за действията на самото дружество, каквито са учредяването на акционерно дружество, запазването, увеличаването или намаляването на неговия капитал и принудителното изтегляне на акции. Ако по силата на член 25, параграф 1 от Директива 77/91, например, увеличаването на капитала се извършва с решение на Общото събрание, това решение трябва да се вземе при спазване на изискването за равно третиране. Оттук може да се заключи, че органите на дружество, а не самите акционери са обвързани с принципа на равно третиране.

86 — Решение по дело Mangold (посочено по-горе в бележка под линия 8, точки 74 и 75).

87 — Вече посочих в точка 60 от моето заключение от 4 септември 2008 г. по дело Комисия/Испания (C-338/06, Решение от 18 декември 2008 г. C-338/06, стр. I-10139) твърде неопределеното нормативно съдържание на член 42 от Директива 77/91.

119. Впрочем този извод съответства и на преобладаващото мнение в доктрината. Според него дружеството е единственият пряк адресат на съществуващия в дружественото право принцип на равно третиране [88]. В отношенията между съдружниците обаче при всички случаи съществува задължение за лоялност [89], по силата на което при упражняване на дружествените им права съдружниците са длъжни да се съобразяват с интересите на останалите съдружници. Не е възможно да бъдат изведени други задължения на акционерите спрямо останалите акционери.

120. Срещу пряката възможност на жалбоподателите по главното производство да се позоват на общ принцип за равнопоставеност на акционерите говори и обстоятелството, че общите принципи на правото обвързват по правило само институциите на Общността и държавите членки и техните органи, но не и частните лица в отношенията помежду им [90]. Това може да се обясни както с произхода, така и с целта на общите принципи на правото на защита на частните лица от всяко незаконно засягане на техните основни права от властите [91].

121. От друга страна, трябва да се има предвид и обстоятелството, че в определени случаи общностното право създава субективни права в отношенията между частни субекти. Това важи, например, за разпоредбите на вторичното право [92]. Посочените норми обаче по правило пораждат задължения за частните субекти едва след транспонирането им в националните правни системи или в рамките на съответно тълкуване, тъй като директивите сами по себе си нямат хоризонтално действие [93]. Впрочем съдебната практика признава, че някои разпоредби на първичното право, като например принципът на недопускане на дискриминация, прогласен в членове 12, 39, 49 и 141 ЕО, могат да имат хоризонтално действие [94].

122. При всички случаи решението по дело Mangold не може да се посочи в подкрепа на възможността за пряко позоваване на общи принципи на правото в отношенията между частни субекти, тъй като в рамките на това дело Съдът не е постановил дали недопускането на дискриминация, основана на възраст,

88 — Hütte, A. Op. cit. p. 71 et 82 (бележка под линия 63); De Cordt, Y. Op. cit. p. 255 et 259 (бележка под линия 62); Verse, D. Op. cit. p. 562 (бележка под линия 59); Hüffer, U. Kommentar zum Aktiengesetz. 5. ed., München, 2002, §53a, 4, p. 250.

89 — Hütte, A. Op. cit. p. 72 (бележка под линия 63).

90 — В този смисъл Tridimas, T. Op. cit. p. 36 et 44 (бележка под линия 23).

91 — Вж. бележка под линия 90, стр. 47.

92 — Вж. напр. Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 година относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 20, том 1, стр. 19), Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7) и Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 1995 година за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни (ОВ L 281, стр. 31; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 17, стр. 10).

93 — В постоянната си практика Съдът постановява, че принципът на правната сигурност не допуска директивите да могат да създават задължения за частните лица. Съответно частно лице не може да се позове на директивата като такава (вж. Решение от 26 февруари 1986 г. по дело Marshall, 152/84, Recueil, стр. 723, точка 48, Решение от 14 юли 1994 г. по дело Faccini Dori, C-91/92, Recueil, стр. I-3325, точка 20 и Решение от 7 януари 2004 г. по дело Wells, C-201/02, Recueil, стр. I-723, точка 56).

94 — Това гласи, например, член 141 ЕО относно принципа за равно заплащане на мъжете и жените за равен труд или за труд с равна стойност. В рамките на своята практика Съдът постановява, че приетото по силата на член 12 ЕО, член 39 ЕО и член 49 ЕО недопускане на дискриминация на основание гражданство е валидно и в отношенията между частни субекти (вж. Решение от 12 декември 1974 г. по дело Walrave и Koch, 36/74, Recueil, стр. 1405, Решение от 8 април 1976 г. по дело Defrenne, 43/75, Recueil, стр. 455, Решение по дело Bosman, посочено погоре в бележка под линия 47, и Решение от 6 юни 2000 г. по дело Angonese, C-281/98, Recueil, стр. I-4139, точка 36).

може да има и хоризонтално действие [95]. Независимо от факта, че в основата на това дело стои гражданскоправен спор, Съдът е трябвало по същество да отговори на преюдициалния въпрос дали общностното право допуска национална правна уредба, която разрешава без ограничения сключването на срочни трудови договори, когато работникът навърши 52 години. Следователно тук на първо място става въпрос за съвместимостта на националната правна система с разпоредбите на общностното право.

123. С оглед на гореизложеното на втория преюдициален въпрос следва да се отговори, че общ принцип за равнопоставеност на акционерите, доколкото изобщо има такъв в общностното право, може да се прилага единствено в отношенията между дадено дружество и акционерите му.

3. По третия въпрос

124. Третият преюдициален въпрос се поставя само в случай че бъде даден положителен отговор на първите два въпроса. С оглед на това, че защитавам мнението за липса на общ принцип за равнопоставеност на акционерите и че в рамките на първия и втория въпрос вече разгледах стоящите в основата на спора правни въпроси, считам за ненужно да се отговаря на третия преюдициален въпрос.

B — *Заключение*

125. В обобщение може да се каже, че срещу признаването на такъв общ принцип на правото най-напред говори липсата на конституционен ранг на принципа на равното третиране на акционерите както в общностния правен ред, така и в правните системи на държавите членки [96]. Освен това в рамките на настоящия анализ беше констатирана и липсата на общоприето убеждение в правната наука, що се отнася до наличието на подобен общ принцип на правото [97]. От друга страна, с оглед на обстоятелството, че е ограничен

95 — В този смисъл Preis, U. Verbot der Altersdiskriminierung als Gemeinschaftsgrundrecht. — Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht. No 8, 2006, p. 402.

96 — Вж. точки 87 и 88 от настоящото заключение.

97 — Вж. точки 89—93 от настоящото заключение.

в рамките на специфичната област на дружественото право, този принцип няма абсолютния характер, с който се характеризират общите принципи на правото в рамките на даден правен ред [98].

126. От друга страна, и ако, противно на застъпеното тук становище, Съдът приеме, че съществува подобен общ принцип на правото, биха възникнали съмнения, че той би могъл да породи толкова конкретни правни последици, че да обоснове право на задължително изкупуване в полза на миноритарните акционери [99]. С оглед на съществуващото в общностното право на разделение на функциите между институциите на Общността, единствено общностният законодател има задачата да предвиди тези правни последици, като уточни правните условия за това в приета от него правна уредба в това отношение [100]. Признаването чрез съдебната практика на право на задължително изкупуване в полза на миноритарните акционери под формата на общ принцип на правото не отговаря на волята на общностния законодател. То би довело до прилагане с обратна сила на Директива 2004/25, което би било в разрез със съображенията относно правната сигурност [101].

127. Въз основа на предходния анализ стигам до заключението, че не съществува общ принцип за равнопоставеност на акционерите като специфичен израз на общия принцип на равно третиране, който да защитава миноритарните акционери на дадено дружество при придобиване на контрола от друго дружество, като им дава правото да прехвърлят ценните си книжа при същите условия като всички останали акционери.

128. Независимо от правната квалификация на принципа на равното третиране на акционерите, следва да се констатира, че той поражда права и задължения само в отношенията между дружеството и акционерите, но не и в отношенията между самите акционери [102].

98 — Вж. точка 94 от настоящото заключение.
99 — Вж. точка 98 от настоящото заключение.
100 — Вж. точки 103—109 от настоящото заключение.
101 — Вж. точки 111—112 от настоящото заключение.
102 — Вж. точки 117—123 от настоящото заключение.

VII — Заключение

129. С оглед на гореизложените съображения предлагам на Съда да отговори на въпросите на Cour de cassation по следния начин:

„1) В общностното право не съществува общ принцип на правото, който да налага равно третиране на акционерите и да защитава миноритарните акционери на дружество при придобиване на контрола от друго дружество в смисъл, че да имат право да прехвърлят своите дялове при същите условия като всички останали акционери.

2) Общ принцип за равнопоставеност на акционерите може да се прилага само в отношенията между дружеството и неговите акционери.“